

FRA:n teettämä EU:n HLBT-kyselytutkimus

Tämä on lyhyt katsaus muutamista kyselytutkimuksen tuloksista. Keskeiset havainnot kaavioineen ja kommentteineen sisältyvät ”EU LGBT Survey results: at a glance” -raporttiin. Havainnot on esitetty kokonaisuudessaan ”EU LGBT Survey: main results report” -raportissa.

1. Miksi ja miten EU:n HLBT-kyselytutkimus toteutettiin?

FRA teetti Euroopan komission pyynnöstä verkkokyselyn HLBT-henkilöihin kohdistuvasta syrjinnästä ja vihapuheista sekä muista kysymyksistä kaikissa EU:n jäsenvaltioissa ja Kroatiaassa. Kyselyssä kerättiin laaja-alaisesti empiiristä tietoa, ja se oli tarkoitettu kaikille EU:n jäsenvaltioiden ja Kroatian vähintään 18-vuotiaille henkilöille, jotka pitävät itseään homona, lesbona, biseksuaalina tai transihmisenä. Anonyymi kysely oli saatavilla verkossa kaikilla 23:lla EU:n virallisella kielellä (iiriä lukuun ottamatta) sekä katalaaniksi, kroatiaksi, luxemburgiksi, venäjäksi ja turkiksi. FRA suunnitteli kyselyn, joka toteutettiin huhtikuusta heinäkuuhun vuonna 2012. Toteutuksesta vastasi avoimen tarjouskilpailun perusteella tehdyn sopimuksen mukaisesti Gallup Europe yhteistyössä HLBT-kansalaisjärjestöjä edustavan eurooppalaisen kattojärjestön, ILGA-Europen ([International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association](#)), kanssa. ILGA-Europe tuki työtä kansallisten asiantuntijoidensa voimin.

Tulokset vastaavat kyselyn täyttäneiden yli 93 000 henkilön kokemuksia. Vaikka tiedot eivät olekaan edustavia EU:n kaikkien HLBT-henkilöiden osalta, vastanneiden määrä on hyvin suuri ja kyseessä on selvästi suurin tähän mennessä koottu tämän tyyppisen empiirisen tiedon kokoelma Euroopassa. Se on laajin ja kattavin HLBT-henkilöiden kokemuksista EU:ssa ja Kroatiaassa tehty kysely, jossa koottiin HLBT-ryhmiltä monipuolisesti tietoa mielipiteistä, käyttäytymisestä ja asenteista, niin että tiedoista saatiin tehtyä yksityiskohtainen analyysi. Lisätietoja on annettu [teknisessä raportissa](#).

2. Mitä kysymyksiä kyselytutkimuksessa esitettiin?

Vastaajilta kysyttiin heidän kokemuksiaan syrjinnästä, väkivallasta ja häirinnästä työssä, koulussa, terveydenhuollossa, sosiaalipalveluissa ja julkisilla paikoilla, kuten kahviloissa ja ravintoloissa, pankeissa ja kaupoissa. Kysymykset perustuivat EU:n lainsäädännössä ja muissa kansainvälisissä normeissa suojattuihin oikeuksiin. Vastaajien todellisista kokemuksista pyydettiin tarkempia tietoja. Vastaajilta kysyttiin myös keskeisistä arkipäivän asioista, kuten siitä, millaiseksi he arvioisivat yleisen asenteen HLBT-henkilöitä kohtaan; HLBT-henkilöiden näkyvyydestä julkisuudessa ja suuren yleisön kielteisistä reaktioista. Transihmisille esitettiin lisäksi tarkempia kysymyksiä transsukupuolisuuteen liittyvien terveyspalvelujen saamisesta ja kokemuksista sukupuolen muuttamisesta virallisissa asiakirjoissa.

Lisäksi kyselytutkimuksessa kerättiin suuri määrä sosiaalis-demografista tietoa, kuten tietoja vastaajien koulutustaustasta, asemasta työssä, parisuhteesta ja siviilisäädystä, vanhemmuudesta ja tuloista.

3. Miten yleistä sukupuoliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä on?

Noin puolet kaikista vastaajista ilmoitti tunteneensa tulleen syrjityksi tai häirityksi sukupuolisen suuntautumisen perusteella kyselyä edeltävän vuoden aikana. Lesbonaiset (55 prosenttia), nuoret (18–24-vuotiaat) (57 prosenttia) ja pienituloisimmat (52 prosenttia) ilmoittivat useimmin tunteneensa tulleen syrjityksi tai häirityksi.

Yksi viidestä sellaisesta vastaajasta, joka **oli työssä ja/tai oli hakenut työtä** kyselyä edeltävän vuoden aikana, tunsu tulleen syrjityksi. Transihmisillä vastaava osuus oli yksi kolmesta. Jokaisessa kyselyyn osallistuneessa maassa kaksi kolmesta vastaajasta oli nähnyt, että HLBT-kollega oli kohdistunut työssä kielteisiä kommentteja tai kielteistä käytöstä.

Kolmannes vastaajista ilmoitti tunteneensa itsensä syrjityksi siksi, että on HLBT-henkilö, vähintään yhdellä seuraavista aloista: asuminen, terveydenhuolto, koulutus, sosiaalipalvelut ja tavaroiden ja palvelujen saanti.

4. Millaista koulu oli HLBT-oppilaille?

Koululaisena ennen 18 vuoden ikää kaksi kolmesta HLBT-vastaajasta salasi tai peitteli koulussa olevansa HLBT-henkilö. Ainakin 60 prosenttiin kohdistui henkilökohtaisesti kielteisiä kommentteja tai kielteistä käyttäytymistä koulussa siksi, että oli HLBT-henkilö, ja yli 80 prosenttia kaikista vastaajista kaikissa HLBT-ryhmissä ja jokaisessa maassa oli havainnut kielteisiä kommentteja tai kielteistä käyttäytymistä sellaista koulutoveria kohtaan, jonka nähtiin olevan HLBT-henkilö. Kaksi kolmesta ilmoitti tällaisia kommentteja tai käyttäytymistä tapahtuneen usein tai jatkuvasti vastaajan kouluajana. Kaksi kolmesta ilmoitti myös salanneensa tai peitelleensä koulussa usein tai jatkuvasti olevansa HLBT-henkilö. Tämä koski erityisesti homomiehiä ja biseksuaaleja miehiä.

5. Miten yleisiä viharikokset HLBT-henkilöitä vastaan ovat?

Edeltävän viiden vuoden aikana 26 prosenttia kaikista vastaajista oli joutunut hyökkäyksen kohteeksi tai häntä oli uhattu väkivallalla. Luku nousee 35 prosenttiin transihmisten kohdalla. Väkivaltaa viimeisen vuoden aikana kokeneista 59 prosenttia ilmoitti uusimman hyökkäyksen tai väkivallalla uhkaamisen tapahtuneen siksi, että vastaajan oli nähty olevan HLBT-henkilö. Kyselyä edeltävän vuoden aikana 19 prosenttia oli joutunut sellaisen häirinnän uhriksi, jonka vastaaja epäili johtuvan siitä, että hänen oli nähty olevan HLBT-henkilö.

Tapaukset sattuivat useimmiten ulkona julkisilla paikoilla ja tekijöinä oli useampia henkilöitä, tavallisesti miehiä, joita uhri ei tuntenut. Edeltävän vuoden aikana sattuneista uusimmista väkivaltatapauksista 7 prosentissa tekijänä oli kuitenkin uhrin perheeseen tai talouteen kuuluva henkilö.

Noin kolme kymmenestä kaikista transihmisiä olevista vastaajista ilmoitti joutuneensa väkivallan tai väkivallalla uhkaamisen uhriksi yli kolme kertaa edeltävän vuoden aikana.

6. Miten HLBT-henkilöitä heidän omasta mielestään kohdellaan yhteiskunnassa?

EU perustuu yhdenvertaisuuden ja kunnioituksen arvoihin, mutta kuitenkin kolme neljänestä kaikista HLBT-vastaajista oli sitä mieltä, että henkilön sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä oli laajaa hänen asuinmaassaan. Seuraavassa on kerrottu muita esimerkkejä siitä, millaista on olla HLBT-henkilö:

- Vastaajista 48 prosenttia on kertonut perheenjäsenilleen avoimesti olevansa HLBT-henkilö ja 28 prosenttia ei ole kertonut asiasta kenellekään tai on kertonut siitä parille ystävälle. Vain 21 prosenttia on kertonut asiasta avoimesti kollegoilleen tai koulutovereilleen.
- Lähes puolet kaikista vastaajista on sitä mieltä, että vastaajan asuinmaan poliitikot käyttävät laajalti loukkaavaa kieltä HLBT-henkilöistä.
- Kaksi kolmesta välttää samaa sukupuolta olevan kumppanin kädestä pitämistä julkisilla paikoilla, koska pelkää joutuvansa tästä syystä hyökkäyksen, uhkailun tai häirinnän kohteeksi. Vastaava luku on kolme neljästä kyselyyn vastanneiden homomiesten ja biseksuaalisten miesten kohdalla.
- Kaikista vastaajista 50 prosenttia välttää tiettyjä paikkoja, koska pelkää joutuvansa hyökkäyksen, uhkailun tai häirinnän kohteeksi siksi, että on HLBT-henkilö. Tämä koskee erityisesti joukkoliikennettä, katuja tai muita julkisia paikkoja sekä julkisia rakennuksia.
- Transihmisiä olevat vastaajat ilmoittivat kaikista ryhmistä useimmin joutuneensa syrjityksi tai kokeneensa väkivaltaa.

7. Miten HLBT-henkilöiden yhdenvertaisuutta ja kunnioittamista voidaan parantaa?

EU:n lainsäädännössä suojellaan sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvalta syrjinnältä työssä, mutta syrjintää esiintyy myös tällä alalla. EU:ssa voitaisiinkin käyttää useita lainsäädännöllisiä ja poliittisia välineitä ja kehittää **järjestelmällisiä aloitteita sukupuoliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän torjumiseksi**. Jäsenvaltiot voisivat käyttää kyselytutkimuksen tuloksia yhtäläillä kehittääkseen, toteuttaakseen ja seuratakseen asiaankuuluvia toimenpiteitä. Ne EU:n jäsenvaltiot, joissa on otettu käyttöön erityisiä HLBT-toimintasuunnitelmia tai joissa nämä kysymykset sisältyvät ihmisoikeuksia koskeviin kansallisiin toimintasuunnitelmiin, voivat käyttää maakohtaisia tietoja hioakseen toimiaan.

Yhdenvertainen kohtelu syrjintää vastaan paransi kaikissa EU:n jäsenvaltioissa huomattavasti, jos **syrjinnän vastaiset toimenpiteet ulotettaisiin myös työelämän ulkopuolelle**. EU:ssa ehdotetulla ”monialaisella direktiivillä” laajennettaisiin yhdenvertaisen kohtelun periaate kattamaan uskonnon, vakaumuksen, vammaisuuden, iän ja sukupuolisen suuntautumisen.

Koulumaailmassa jäsenvaltioiden olisi pyrittävä tekemään **kouluympäristöstä turvallinen ja kannustava HLBT-nuorille**, niin ettei siellä kiusata eikä syrjitä. Tähän sisältyy tiedon lisääminen opettajien ja oppilaiden keskuudessa, millä rohkaistaan kunnioittamiseen ja ymmärtämiseen. Samalla opetetaan, miten HLBT-kysymyksiä voi käsitellä luokassa. On esimerkiksi varmistettava, että puolueetonta tietoa sukupuolisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta sisältyy opetusohjelmaan ja opettajien koulutukseen. Hallitusten ja koulujen olisi myös laadittava ja edistettävä homo- ja transfobisen kiusaamisen vastaisia toimenpiteitä.

Kyselytutkimuksen tulosten mukaan HLBT-henkilöt eivät useinkaan ilmoita syrjinnästä, sillä he uskovat, ettei se muuttaisi mitään (60 prosenttia vastaajista), tai koska he eivät tiedä, miten ja minne tapauksista voisi ilmoittaa (30 prosenttia). Vain 22% vakavimmista viharikoksista tuotiin poliisiin tietoon. Lähes puolet vastaajista ei ollut ilmoittanut viharikoksista, sillä he uskoivat, ettei poliisi tekisi mitään. Vastaava seikka käy ilmi FRA:n [toimista muiden ryhmien](#) (kuten vähemmistöjen

ja maahanmuuttajien) keskuudessa. EU:n ja jäsenvaltioiden lainsäädännössä olisi suojattava homo- ja transfobisia vihapuheita ja rikoksia vastaan. Tietoisuutta oikeuksista ja keinoja ilmoittaa syrjinnästä ja väkivallanteoista, joissa vaikuttimena on ollut viha, olisi edistettävä. Jäsenvaltioiden olisi myös **puututtava ilmoittamatta jättämiseen** tukemalla tasa-arvoelimiä ja muita kansallisia kantelumekanismeja, jotta lisätään tietoa syrjinnästä sekä siitä, mitä HLBT-henkilöt voivat tehdä. Jäsenvaltioiden olisi myös koulutettava lainvalvontaviranomaisia reagoimaan asianmukaisesti HLBT-kysymyksiin tai kannustettava kansalaisjärjestöjä ilmoittamaan tapauksista uhrien puolesta. Myös viharikoksia koskevista tiedoista ja rikosten taustalla olevista vaikuttimista olisi pidettävä kirjaa, jotta jäsenvaltiot pystyvät toteuttamaan asianmukaisia toimia. EU:n ja jäsenvaltioiden olisi myös puututtava nimenomaisesti homo- ja transfobisiin **vihapuheisiin ja viharikoksiin ja tehtävä niistä lain mukaan rangaistavia tekoja.**

8. FRA:n muu toiminta HLBT-henkilöiden oikeuksien alalla

FRA aloitti HLBT-henkilöiden perusoikeuksia koskevan työnsä vuonna 2007 Euroopan parlamentin pyytettyä sitä tutkimaan HLBT-henkilöiden syrjintää ja homofobiaa EU:ssa.

- Vuonna 2008 FRA raportoi [HLBT-henkilöiden oikeudellisesta tilanteesta](#) EU:ssa. Raporttia päivitettiin vuonna 2010.
- Vuoden 2009 raportissa tarkasteltiin [HLBT-henkilöiden yhteiskunnallista tilannetta](#) EU:ssa.
- Vuonna 2011 julkaistiin [tiivistelmä yhteiskunnallis-oikeudellisista havainnoista](#) sekä analyysi suuntauksista, haasteista ja lupaavista käytännöistä, ja siinä tuotiin esille eroja HLBT-henkilöiden suojelemisessa syrjinnältä eri puolilla EU:ta.
- Tällä hetkellä virasto [haastattelee viranomaisia ja opettajia, lainvalvontahenkilöstöä ja terveydenhuollon työntekijöitä HLBT-henkilöiden perusoikeuksista](#) ja keskittyy työhön, koulutukseen, terveydenhuoltoon, lainvalvontaa ja julkisiin toimenpiteisiin.

Tuloksia on [havainnollistettu verkossa](#), ja ne on esitetty kahdessa FRA:n verkkosivuilla saatavilla olevassa raportissa:

[EU LGBT Survey results: at a glance](#)

[Tekninen raportti](#)

Tietoa FRA:n toiminnasta HLBT-henkilöiden oikeuksien alalla ja siihen liittyviä julkaisuja on saatavissa osoitteessa <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>.

Lisätietoja antaa FRA:n Media Team.

Sähköposti: media@fra.europa.eu / Puh. +43 1 58030 858